

T.C.
BAŞBAKANLIK
Dış Ticaret Müsteşarlığı

Sayı : B.02.1.DTM.0.09.00.00 -23

Konu : Yazılı Soru Önergesi

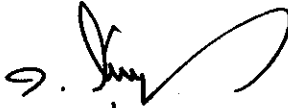
13.01.2010 * 01312

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 21/12/2009 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-18194 sayılı yazıları.

İlgi'de kayıtlı yazıları eki Gaziantep Milletvekili Sn. Hasan ÖZDEMİR tarafından verilen 7/11371 sayılı yazılı soru önergesine ilişkin cevap ekte sunulmaktadır.

Bilgilerine arz ederim.

Zafer ÇAĞLAYAN
Devlet Bakanı

EKLER:

- 1- Cevap yazısı (5 sayfa)

Gaziantep Milletvekili Sn. Hasan ÖZDEMİR tarafından verilen 7/11371 sayılı soru önergesi:

Soru 1: Hükümetiniz döneminde Türkiye'nin komşu ülkeleri ile yapmış oldukları ikili ticaret anlaşmalarında toplam ticaret hacmi hedefi nedir? Bu hedefin Türkiye'nin toplam dış ticaretindeki oranı nedir?

Cevap 1: Komşu ülkelerle yürüttüğümüz ikili ticari münasebetlerin temel çerçevesini 1 Ocak 1996 tarihinden bu yana Avrupa Birliği (AB) ile Türkiye arasında yürürlükte bulunan Gümrük Birliği belirlemektedir. Bunun yanı sıra, Komşu ve Çevre Ülkeler Stratejisi kapsamında yer alan dış ticaret politikası uygulamaları ile Türkiye'nin komşu ülkelerle olan ticaretinin arttırılması hedeflenmektedir.

Bu çerçevede halen, Yunanistan ve Bulgaristan ile ticaretimiz Gümrük Birliği kapsamında yürütülmekte olup Gürcistan ve Suriye ile akdedilen Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) da uygulamadadır. Ayrıca, Azerbaycan ile Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması, Irak ile Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması, Kapsamlı Ekonomik İşbirliği Anlaşması, Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Mekanizması; Suriye ile Ekonomik İşbirliği Protokolü, Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Mekanizması, ÇVÖ ve YKTK Anlaşmaları; İran ile Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması, ÇVÖ ve YKTK Anlaşmaları bulunmaktadır.

Gümrük Birliği, ülkemizin ticaret politikasını Avrupa Birliği'nin ticaret politikasına uyumlu hale getirmek amacıyla AB'nin tercihli gümrük rejimine uyum sağlamasını hükme bağlamaktadır. Bu kapsamda, Türkiye, AB'nin Serbest Ticaret Anlaşması imzaladığı ülkeler ile karşılıklı yarar temelinde STA'lar imzalamaktadır.

Gümrük Birliği kapsamında Türkiye, bugüne kadar 25 adet STA imzalamıştır. Avrupa Birliği'nin 1 Mayıs 2004 ve 1 Ocak 2007 tarihli genişlemeleri neticesinde toplam 10 adet STA'mız feshedilmiş olup bu tarihlerden itibaren bu ülkelerle ticari ilişkilerimiz Türkiye-AB ortaklık ilişkisi temelinde yürütülmektedir. Ülkemizin, halen 12 adet STA'sı yürürlükte olup (EFTA, İsrail, Makedonya, Hırvatistan, Bosna-Hersek, Filistin, Tunus, Fas, Suriye, Mısır, Arnavutluk ve Gürcistan); Karadağ, Sırbistan, Şili ve Ürdün ile imzaladığımız STA'lar da iç onay süreçleri tamamlandıktan sonra yürürlüğe girecektir.

2000 yılından bu yana uygulanmakta olan Komşu ve Çevre Ülkeler Stratejimiz sonucunda, 6,8 milyar dolar olan komşu ve çevre ülkelere ihracatımız, 2008 yılında 56,7 milyar dolara yükselmiştir. 2009 yılının ilk on bir aylık döneminde ise anılan ülkelere ihracatımız yaklaşık 39 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. İthalata bakıldığında ise, 2000 yılında 13,1 milyar dolar olan komşu ve çevre ülkelerden ithalatımızın, 2008 yılında 73,5 milyar dolara yükseldiği görülmektedir. 2009 yılının ilk on bir aylık döneminde ise anılan ülkelerden ithalatımız yaklaşık 41 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Ayrıca, müteahhitlerimizin anılan strateji kapsamındaki ülkelerdeki faaliyetleri büyük hız kazanmıştır. Bu bağlamda, sadece 2008 yılında müteahhitlerimiz bu ülkelerde 12,2 milyar dolar tutarında 214 proje üstlenmişlerdir. 2009 yılında bugüne kadar üstlenilen işlerin sayısı 66, toplam değeri ise 4,7 milyar dolardır.

Strateji kapsamında, bölge ülkelerinin tamamına yakını ile Karma Ekonomik Komisyon (KEK) Toplantıları gerçekleştirilmiş ve ayrıca, Ticaret ve/veya Ekonomik İşbirliği Anlaşmaları, Serbest Ticaret Anlaşmaları, ikili ya da bölgesel bazda Tercihli Ticaret Anlaşmaları, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması (ÇVÖ) ve Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmaları (YKTK) imzalanmıştır.

2010 yılı Ocak ayı içerisinde, İran ile 21. Dönem KEK Toplantısı ve Tercihli Ticaret Anlaşması Müzakerelerinin gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Bu bağlamda, komşu ülkelerimiz ile olan ticaret hacmimiz 2002 yılında yaklaşık 4,5 milyar dolar seviyesinde iken 2008 yılı sonunda yaklaşık 29 milyar dolara çıkmıştır. Söz konusu ticaret hacmi 2009 yılı Ocak-Kasım döneminde 20 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Komşu ülkeler ile olan ticaretimiz, 2002 yılında 87,5 milyar dolar seviyesinde gerçekleşen toplam dış ticaretimizin %5'ine, 2008 yılında yaklaşık 334 milyar dolar seviyesinde gerçekleşen toplam dış ticaretimizin %9'una, 2009 yılı Ocak-Kasım döneminde de yaklaşık 218 milyar dolar seviyesinde gerçekleşen toplam dış ticaretimizin yine %9'una tekabül etmektedir. Söz konusu oranın artmasında yapılan ikili ticari anlaşmalar son derece etkili olmuştur.

Bununla birlikte, 2008 yılı Ekim ayından bu yana etkileri tüm dünyada hissedilen küresel ekonomik kriz nedeniyle dış ticaret hacim beklentimiz revize edilerek şu şekilde olmuştur: 2009 yılında 233,5 milyar dolar, 2010 yılında 265,5 milyar dolar, 2011 yılında 308,9 milyar dolar, 2012 yılında 345,1 milyar dolar ve 2013 yılında 385,7 milyar dolar. Bu bağlamda, özellikle STA'larımız kapsamında komşu ülkelerin ülkemiz menşeli ürünler için uyguladıkları kademeli gümrük vergisi indirim takvimlerinin sona ereceği ve STA'mız olan ülkelere gümrüksüz ihracat yapacağımız göz önüne alındığında, komşu ülkelerin dış ticaretimiz içindeki payının giderek artacağı tahmin edilmektedir. Bu çerçevede, 2008 yılı tamamı ve 2009 yılı Ocak-Kasım döneminde komşu ülkelerimizin toplam dış ticaretimiz içinde % 9 olan payının önümüzdeki dönemde daha da artması beklenmektedir.

Soru 2: Hükümetiniz döneminde Suriye ve Irak'la yapılan ikili ticaret anlaşmalarındaki ticaret hacmi nedir? Hedeflenen ticaret hacminin her iki ülkeye de sınırı olan sınır illerimizin ticaretine etkisi ne olacaktır? Seçim bölgem Gaziantep'in söz konusu iki ülkeyle olan ticaretlerinde yapılan ikili anlaşmaların etkisi nedir?

Cevap 2: Güney komşumuz Irak ile ilişkiler ülkemiz açısından stratejik öneme haiz olup 5'inci en büyük ihracat pazarımız olan Irak ile ilişkilerin geliştirilmesinin büyük önemi bulunmaktadır.

Bu kapsamda, 2003 yılından bu yana güvenlik sorunları yaşayan Irak ile ilişkilerimizin hukuki zemine oturtulmasına yönelik çalışmalarımız 2008 yılında ivme kazanmıştır.

Bu anlayışla, Sayın Başbakanımızın 10 Temmuz 2008 tarihinde Bağdat'ı ziyaretleri sırasında, Sayın Başbakanımız ile Irak Başbakanı Nuri El-Maliki tarafından, "Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti Hükümetleri Arasında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği'nin Kurulmasına İlişkin Ortak Siyasi Bildirge" imzalanmıştır. Anılan belge, iki ülke arasındaki başta siyasi, ekonomik, enerji, su kaynakları, kültürel, güvenlik ve askeri alanlar olmak üzere, tüm alanlardaki ilişkilerin mümkün olduğu kadar geliştirilerek, iki ülke arasında uzun vadeli bir Stratejik Ortaklık kurulmasını hedeflemektedir.

Öte yandan, Irak ile ticari ilişkilerimizde de son dönemde çok olumlu gelişmeler yaşanmaktadır. 2003 yılında 940 milyon dolar olarak gerçekleşen ikili ticaret hacmi, 2008 yılında 5,2 milyar doları aşmıştır. 2009 yılı Ocak-Kasım döneminde Irak ile olan ticaret hacmimiz 5,5 milyar doların üzerindedir.

2008 yılının Mayıs ayından itibaren aylık 450 milyon dolar ortalama ihracat gerçekleştirilen Irak, Türkiye'nin en büyük 5 ihracat pazarından biri haline gelmiştir.

2008 yılında Irak'tan ithalatımız, Kerkük-Yumurtalık Petrol Boru Hattı'nın kapasitesindeki ve petrol fiyatlarında artışla 645 milyon dolardan 1,32 milyar dolara yükselmiştir.

2009 yılında ikili ticaret hacminin, krize rağmen, 7 milyar dolara yaklaşması öngörülmektedir.

Kerkük-Yumurtalık Petrol Boru Hattı'nın düzenli çalışması halinde, ikili ticaret hacminin 2011 yılında 20 milyar dolara çıkması beklenmektedir.

Öte yandan, Irak ile tesis edilen "Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi"nin başarısının görülmesi üzerine, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizin son dönemde büyük ivme kazandığı Suriye ile de benzer bir mekanizmanın tesisinin yararlı olacağı değerlendirilmiştir.

Sayın Başbakanımızın 22 Temmuz 2009 tarihinde gerçekleştirdikleri ve Şam ile Halep'i kapsayan Suriye ziyaretlerinin Halep ayağında, Türkiye ile Suriye arasında "Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSİK)" kurulması konusunda varılan mutabakat üzerine hazırlanan Siyasi Bildirge, Suriye Cumhurbaşkanı Beşar Esad'ın 16 Eylül 2009 tarihinde ülkemize gerçekleştirdiği ziyaret sırasında imzalanmıştır.

Bu belgeyle Suriye ile gelişmekte olan ilişkilerimizin sistematik çerçevede düzenlenmesi hedeflenmektedir.

Önümüzdeki üç yılın sonunda, yıllık 5 milyar dolar düzeyinde dış ticaret hacmine ulaşmayı hedeflediğimiz Suriye ile ticari ilişkilerimizin geliştirilmesine yönelik çalışmaların üst düzey katılımlı bu tür bir mekanizma ile çok daha etkin şekilde yürütülebileceği, kısa zamanda alınan olumlu sonuçlardan açıkça görülmektedir. Türkiye, Suriye ve üçüncü ülkelerin bölgesel lojistik ihtiyaçlarına cevap vermek üzere Suriye'de profesyonel bir şekilde işletilen bir intermodal istasyonu kurulması için işbirliği teklifimizin YDSİK birinci toplantısı ardından olumlu cevaplandırılması mekanizmanın ticari ilişkilerimize katkısına somut bir örnek teşkil etmektedir.

Suriye ile 2008 yılı sonunda ikili ticaret hacmimiz bir önceki yıla göre %50 artışla 1,7 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. STA'nın olumlu etkilerinin henüz sınırlı olarak gözlemlendiği ikinci yılda elde edilen bu netice, geleceğe dönük beklentilerimizi de yükseltmiştir.

2008 yılında Suriye'ye yönelik ihracatımız bir önceki yıla göre yaklaşık % 40, Suriye'den ithalatımız ise % 70 oranında artış göstermiştir. Global ekonomik kriz ortamında genel ihracatımızda yaşanan % 30 civarında bir düşüş olmasına rağmen 2009 yılının ilk 11 aylık döneminde Suriye'ye ihracatımızın geçen yılın aynı dönemine göre % 24 oranında artış göstererek 984 milyon dolara ulaşması da bu ülkeye yönelik hedeflerimizin doğru tespit edildiğini kanıtlamaktadır.

Türkiye ile Suriye arasında Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Ortaklık Anlaşması 22 Aralık 2004 tarihinde Şam'da imzalanmış ve 1 Ocak 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İki taraf arasındaki ticaret istatistikleri incelendiğinde söz konusu Anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle birlikte ticaret hacminde hızlı bir artış eğilimi ortaya çıktığı görülmektedir. 2006 yılında 793 milyon dolar (606 milyon dolar ihracat, 187 milyon dolar ithalat) seviyesinde olan ikili ticaret hacmi, 2007 yılında 1,173 milyar dolar (797 milyon dolar ihracat, 376 milyon dolar ithalat), 2008 yılında 1,752 milyar dolar (1,113 milyar dolar ihracat, 639 milyon dolar ithalat) ve 2009 yılı Ocak-Kasım döneminde 1,6 milyar dolar (1,3 milyar dolar ihracat, 300 milyon dolar ithalat) olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu rakamların ülkemizin genel ticaret

hacmi içerisindeki payı ise 2006 yılında %0,35 (ihracatta %0,71, ithalatta %0,13), 2007 yılında %0,42 (ihracatta %0,74, ithalatta %0,22), 2008 yılında %0,52 (ihracatta %0,84, ithalatta %0,32), 2009 yılı Ocak-Kasım döneminde % 0,73 (ihracatta %1,41, ithalatta %0,24) seviyesindedir.

Öte yandan, ülkemiz ile Suriye arasındaki ikili ilişkilerin her alanda giderek güçlenmesi ve Suriye pazarında en önemli ticari rakiplerimizden birisi olan AB'nin STA'sının henüz yürürlüğe girmemiş olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizden Suriye'ye yapılan ihracatın artış hızının, ihracattaki genel artış hızından daha fazla olması, dolayısıyla Suriye'nin ülkemiz dış ticaretindeki payının önümüzdeki dönemde yükselmesi beklenmektedir. Bu kapsamda, ticaret hacmindeki artışın Suriye'ye sınırı olan illerimizi de yapılacak yeni yatırımlar için bir teşvik unsuru olacağı, bu nedenle de kalkınmışlık ve refah düzeyine olumlu katkıları olacağı düşünülmektedir.

Ülkemizin gerek Irak gerek Suriye ile ticaretinde, sınır illerinin (Gaziantep, Hatay, Kilis, Şanlıurfa, Mardin, Şırnak ve Hakkari) büyük bir payı vardır. Bu iller sadece ihracat ve ithalattan değil, Irak ve Suriye ile ilişkiler kaynaklı transit ticaret, taşımacılık ve hizmetler sektörlerindeki faaliyetlerden de önemli gelir elde etmektedirler. Bu çerçevede, gerek Irak, gerek Suriye ile ticaretin büyük bir bölümü sınır illerinden yapılmaktadır. Söz konusu iller arasında ise Gaziantep en önemli yeri tutmaktadır. Gaziantep'in özellikle Suriye ile ticaretten ve Irak ile taşımacılık ve transit ticaretten çok önemli bir geliri bulunmaktadır.

Suriye ve Irak'a sınırı olan illerimizin söz konusu ülkelere ihracatının incelenmesinde; anılan illerimizden 2002 yılında Suriye ve Irak'a yaklaşık 37 milyon dolar seviyesinde ihracat yapıldığı ve Türkiye'den Suriye ve Irak'a 2002 yılında yaklaşık olarak toplam 267 milyon dolarlık bir ihracat gerçekleştirildiği dikkate alındığında ise bu ülkelere sınırı olan illerimizin Suriye ve Irak'a ihracattaki paylarının 2002 yılında %14 seviyesinde olduğunu görmekteyiz. Yine 2002 yılı itibarı ile anılan illerden Suriye ve Irak'a gerçekleştirilen ihracat içerisinde Gaziantep'in payının %70, bu iki ülkeye ülkemizden gerçekleştirilen toplam ihracat içerisinde ise, Gaziantep'in payının %10 olduğunu görmekteyiz. 2008 yılına gelindiğinde ise anılan illerimizin Suriye ve Irak'a yaklaşık 2,1 milyar dolar seviyesinde ihracat yaptığını, Türkiye'den Suriye ve Irak'a 2008 yılında yaklaşık olarak toplam 5 milyar dolarlık bir ihracat gerçekleştirdiğimiz dikkate alındığında ise bu ülkelere sınırı olan illerimizin Suriye ve Irak'a ihracattaki paylarının 2008 yılında %42 seviyesinde olduğunu görmekteyiz. Yine 2008 yılı itibarı ile anılan illerden Suriye ve Irak'a gerçekleştirilen ihracat içerisinde Gaziantep'in payının %41, bu iki ülkeye ülkemizden gerçekleştirilen toplam ihracat içerisinde ise Gaziantep'in payının %21 olduğunu görmekteyiz.

2009 yılı Ocak-Kasım döneminde ise anılan illerimizin Suriye ve Irak'a yaklaşık 2,4 milyar dolar seviyesinde ihracat yaptığını, Türkiye'den Suriye ve Irak'a 2009 yılı Ocak-Kasım döneminde yaklaşık olarak toplam 5,3 milyar dolarlık bir ihracat gerçekleştirdiğimiz dikkate alındığında ise, bu ülkelere sınırı olan illerimizin Suriye ve Irak'a ihracattaki paylarının 2009 yılı Ocak-Kasım döneminde %44 seviyesine ulaştığını görmekteyiz. Yine 2009 yılı Ocak-Kasım dönem itibarı ile anılan illerden Suriye ve Irak'a gerçekleştirilen ihracat içerisinde Gaziantep'in payının %43, bu iki ülkeye ülkemizden gerçekleştirilen toplam ihracat içerisinde ise Gaziantep'in payının %19 olduğunu görmekteyiz.

Söz konusu ticaret artışında hiç şüphesiz Suriye ile olan STA'mızın ve Irak ile olan Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşmamızın etkisi son derece olumlu olmuştur. Bu bağlamda, özellikle Gaziantep'in, Suriye ve Irak'a 2002 yılında 25 milyon dolar seviyesinde gerçekleşen ihracatı, 2008 yılında 1 milyar dolar, 2009 yılı ilk 11 aylık döneminde ise 1 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Suriye ile olan STA'mızda öngörülen indirim takviminin ülkemizden Suriye'ye yapılan ihracatta uygulanan gümrük vergilerini kademeli olarak

sıfırlayacağı ve Irak ile uzun vadede bir STA akdedilebilmesi amacıyla çalışmalar yapıldığı göz önüne alındığında ise bu ülkeler ile olan ikili ticaret anlaşmalarımızın başta Gaziantep olmak üzere, bu ülkelere sınırı olan illerimizin ve Türkiye'nin Suriye ve Irak'a olan ihracatını katlanarak arttıracığını öngörmekteyiz.